

Els rellotges mecànics del campanar de l'església de Santa Maria de Cervera (1401-1968)

Josep M. Llobet i Portella

UNED. Centre Associat de Cervera

0. Introducció

La necessitat de mesurar el pas de les hores sorgí, sens dubte, en temps molt antics. Les activitats –civils o religioses– que tenien un ritme periòdic havien de ser controlades per algun instrument que possibilités saber quan havien de ser començades. Per això fou especialment a les grans poblacions on es mostrà vigorosament aquesta preocupació per a dotar-se d'uns mitjans adients que permetessin aconseguir la finalitat esmentada. Primer, amb els rellotges de sol i d'arena. Després, amb els grans rellotges mecànics.

La vila de Cervera no fou una excepció. Sabem que el pas del temps era indicat mitjançant el toc d'una campana de l'església de Santa Maria que anava assenyalant cada una de les hores en què es trobava dividit el dia, activitat que sembla que es desenvolupà amb regularitat a partir de l'any 1398.¹ Si bé l'existència dels rellotges de sol i d'arena permetien saber quan havien de ser tocades manualment les hores, és evident que el desig de posseir un rellotge mecànic que les toqués sense intervenció humana s'havia de manifestar amb força entre els cerverins.

A partir, doncs, d'aquesta premissa hem intentat localitzar aquells textos documentals que poguessin aportar informació tant sobre la instal·lació de rellotges mecànics al campanar de l'església cerverina de Santa Maria com

¹. És complement ineludible d'aquest article el treball titulat «Les campanes de l'església de Santa Maria de Cervera (1338-1880)» publicat en aquest mateix volum de la *Miscel·lània Cerverina*.

sobre la conservació i la reparació dels aparells instal·lats. En ser un tema gairebé verge, hem hagut de partir pràcticament de zero i anar espigolant entremig de la nombrosa i diversa documentació cerverina. El resultat ha estat la identificació de tres rellotges, un construït durant l'últim terç del segle XV, un altre col·locat durant la primera meitat del XVIII i el tercer instal·lat l'any 1968. És possible que entre aquestes dates tan separades les autoritats cerverines fessin fer algun altre rellotge. Si va ser així, res en sabem. Els documents localitzats, base dels nostres comentaris, han estat una quarantena, trenta-un dels quals –els que considerem més rellevants– donem transcrits.

1. *Un intent no reeixit*

La primera notícia que coneixem sobre un intent dels cerverins de posseir un rellotge mecànic és de l'any 1401. L'acta de la sessió del consell municipal celebrada el dia 21 de setembre d'aquell any ens informa que una persona havia proposat que, a canvi d'una pensió anual, faria un rellotge mecànic –sonaria per si mateix les hores– per a la vila (*Document número 1*). En aquella ocasió, però, les gestions encaminades a aconseguir el rellotge ofert fracassaren.

Ho sabem perquè, durant els anys següents, les hores –tant les diürnes com les nocturnes– van ser tocades manualment mitjançant una campana del campanar de l'església de Santa Maria.² Per tal de poder fer aquesta tasca correctament, les persones encarregades de realitzar-la disposaven de rellotges d'arena, dos dels quals són esmentats en un inventari de l'any 1471.³

2. *El primer rellotge mecànic*

El primer rellotge mecànic que fou instal·lat al campanar de l'església de Santa Maria –i també, possiblement, el primer que hi hagué a Cervera– va ser construït entre els anys 1487 i 1489 pel rellotger barceloní Jaume Ferrer. Després que l'esmentat rellotger nomenés procurador seu l'argenter cerverí Francesc

². Arxiu Històric Comarcal de Cervera (= AHCC), Fons Municipal, *Consells*, 1406, f. 33 v.; *Consells*, 1429, f. 50.

³. Vegeu «Les campanes de l'església de Santa Maria...».

Tarroja,⁴ el 7 de novembre de 1487 foren signats uns pactes mitjançant els quals Jaume Ferrer es comprometia a construir un rellotge metàl·lic, tant o més bo que aquells altres que havia fet a les ciutats de Barcelona i Lleida, que tingués corda sense parar durant vint-i-quatre hores i que toqués totes les hores –tant les diürnes com les nocturnes– i les mitges hores. Les hores serien tocades mitjançant la campana més grossa –el Seny Major– del campanar esmentat i les mitges hores per mitjà d'aquella campana del mateix campanar que els paers cerverins consideressin més adient. El rellotge es construiria a Barcelona i s'instal·laria al campanar cerverí dins un període de sis mesos. Durant vint anys, començant a comptar des del dia en què el rellotge funcionés amb normalitat, les reparacions que calgués fer-hi anirien a càrrec del seu constructor. El rellotger, per construir el rellotge i instal·lar-lo, cobraria seixanta lliures, les quals li serien donades en diverses pagues (*Document número 2*).

Segons l'acta d'una reunió de la comunitat de preveres de Cervera del mes de febrer de 1489, el dia de Pasqua de Resurrecció d'aquell any el rellotge encarregat a Jaume Ferrer es trobaria ja al campanar cerverí, ja que ho havia promès l'esmentat rellotger (*Document número 3*).

Si bé la campana elegida al començament per a tocar les hores havia estat el Seny Major, durant el mes de febrer de 1490 les autoritats cerverines decidiren que aquesta fos la Carranca. El text que ho relata és d'interès perquè, a més, ens diu com s'efectuava l'operació de tocar les hores: la maça del rellotge donava cops a la vora exterior de la campana escollida (*Documents números 5 i 6*).

Al llarg d'aquell any 1490, les autoritats municipals cerverines anaren pagant les despeses que havia ocasionat la instal·lació del rellotge. Així, foren donats vint sous al corder Tomàs Garriga per dues cordes de cànem (*Document número 4*), una indeterminada quantitat al serraller Gabriel Motfager per un pany per a la cambra del rellotge (*Document número 7*), quaranta sous al picapedrer Pere Cercós pels jornals esmerçats en fer un clot a la cambra superior del campanar –potser era el lloc on hi havia instal·lat el rellotge– per tal que el contrapès del rellotge tingués un major recorregut (*Document número 8*), una indeterminada suma al fuster Francesc Granyenella per diverses obres de fusteria fetes durant la instal·lació del rellotge (*Document número 9*), una altra indeter-

⁴ AHCC, Fons Notarial, Cervera, 48, Berenguer Gassó, *Manual*, 1487-1489, f. 9.

minada quantitat al ferrer Ramon de la Porta pels claus usats per a clavar la coberta i l'escala del lloc on era el rellotge i per dos parells de golfos col·locats a les finestres (*Document número 10*) i tres sous al fuster Manuel Cardona per fil de llautó (*Document número 11*).

Tota la informació anterior ens permet saber que el rellotge instal·lat era metàl·lic, sense esfera horària, que funcionava mitjançant un contrapès col·locat a l'extrem d'una corda de cànem, el qual era elevat cada vint-i-quatre hores, i que tocava les hores i les mitges hores servint-se d'una maça que colpejava la vora exterior d'una campana.

Cap a la meitat del mes de març de 1491, Jaume Ferrer encara havia de cobrar vint-i-nou lliures de les seixanta que valia el rellotge que havia fet per a la vila de Cervera. El rellotger, però, les cedí al cerverí Antoni Comalada per tal que fos ell qui les rebés dels paers cerverins (*Document número 12*).⁵

3. La conservació i la reparació del rellotge

L'any 1510, una vegada extingit el període de vint anys durant el qual el constructor del rellotge tenia l'obligació de fer-hi les reparacions necessàries, les autoritats cerverines degueren pensar que calia que algú es tornés a fer càrrec de la bona marxa d'un instrument tan valuós com era el rellotge mecànic de la vila. Amb aquesta finalitat, el dia 27 de març d'aquell any establiren uns pactes amb Antoni Mulet, rellotger de Valls, per tal que aquest mestre tingués en condret, durant tota la seva vida, el rellotge cerverí (*Document número 13*).⁶

Antoni Mulet es comprometia a venir a Cervera sempre que li fos comunicat que el rellotge es trobava desbaratat, per tal d'arreglar-lo. A més, s'obligava a revisar el rellotge cerverí una vegada a l'any i a adobar-lo si això calgués fer. En cas que els adobs fets per Antoni Mulet no aconseguissin que els tocs del rellotge es produïssin de forma correcta, els paers cerverins tindrien llibertat per a desconduir el rellotger. Antoni Mulet rebria, cada any, com a remuneració

⁵. La cessió va ser feta pel mercader Antoni Almúnia, d'Igualada, com a procurador del rellotger Jaume Ferrer (AHCC, Fons Notarial, Cervera, 57, Pere Ponç, *Manual*, 1490-1492, f. 60 v).

⁶. Una versió d'aquest document va ser publicada a l'article següent: Josep Maria LLOBET I PORTELLA, «Aconduïment d'Antoni Mulet, rellotger de Valls, com a responsable vitalici de la bona marxa del rellotge del campanar major de Cervera (1510)», a *XXXV Assemblée Intercomarcal d'Estudiosos de Catalunya*, vol. II, Valls, Institut d'Estudis Vallencs, 1989, ps. 111-116.

dels seus serveis, la quantitat de vint-i-quatre sous, els quals li serien lliurats al final d'un període de temps d'un any de durada que començaria en cada Pasqua de Resurrecció.

No sabem si realment la durada del contracte compregué tota la vida d'Antoni Mulet, però sí que és cert que, l'any 1517, el rellotger de Valls continuava cobrant de les autoritats cerverines els vint-i-quatre sous anuals que li corresponien pel seu treball.⁷

Un contracte similar a l'anterior fou signat l'any 1595 per Pere Clos, pedrenyaler, de Cervera. Mitjançant aquest document, el mestre s'obligava a adobar i afinar el rellotge quan fos necessari per tal que toqués correctament les hores i els quarts –anteriorment, el rellotge havia de tocar les hores i les mitges hores– i a canviar aquelles peces que es fessin malbé. L'import anual que rebria Pere Clos pels seus serveis seria de cinc lliures, pagadores el dia de Nadal, o sigui, quan hagués transcorregut tot l'any (*Document número 14*).

Un nou contracte, semblant als dos anteriors, va ser atorgat l'any 1600 per Nicolau Vilamajor, un rellotger de Balaguer. Aquesta persona es comprometia a conservar el rellotge en bon estat, a adobar-lo i afinar-lo quan fes falta i a substituir les peces que fossin inservibles. També va ser fixada en cinc lliures la suma anualment rebedora pel rellotger (*Document número 15*).

Segons un memorial presentat al final de l'any 1670 pel manyà Isidre Perera a les autoritats cerverines, aquest operari havia fet de nou l'*esperit* del rellotge –o sigui, el mecanisme oscil·lador– i havia adobat la roda caterina que estava molt desgastada. També havia reparat la roda dels minuts i la dels quarts i havia fet una gafa per a sostenir el pes dels quarts. Malgrat que ell valorà aquestes reparacions i altres que havia realitzat en divuit lliures, els paers, justificant la seva decisió en les visures fetes pel rector de l'església de Montornès –que devia ser un expert en rellotges–, acordaren donar-li, només, onze lliures (*Document número 16*).

⁷. AHCC, Fons Municipal, *Notaments del racional*, 1514-1517, f. 189; *Clavaria*, 1517, f. 7 v.

4. *El rellotge mecànic del segle XVIII*

Aconseguit el títol de ciutat i creada una universitat literària a la població, es manifestà entre els ceriverins el desig de tenir al campanar de l'església de Santa Maria un rellotge modern que mesurés el temps amb precisió. Amb aquesta finalitat, l'any 1736, s'encarregà al notari Josep Pernau que busqués a Barcelona un bon rellotger que volgués fabricar un rellotge per al susdit campanar (*Document número 17*).

El rellotger barceloní elegit fou Emmanuel Bofill, el qual havia construït el rellotge de l'hospital de la Santa Creu i tenia al seu càrrec la conservació del rellotge de l'ajuntament i el de l'església de Santa Maria del Mar, els quals – segons deia el notari – tocaven simultàniament, Aquest artífex faria el disseny del nou rellotge i l'enviaria a les autoritats ceriverines perquè poguessin prendre una decisió sobre la seva fabricació (*Document número 18*). Sembla, però, que la “mandra” del rellotger barceloní li va impedir fer el disseny que havia promès (*Document número 19*).

Esgotada la paciència de les autoritats ceriverines, hom aprofità la presència a la ciutat, aquell mateix any 1736, d'un rellotger de Lleida anomenat Pere Lleopart per a encarregar-li la construcció del nou rellotge, ja que el que hi havia al campanar era molt vell i tenia les rodes tan desgastades que les reparacions duraven molt poc temps, cosa que impossibilitava que la ciutat anés ben regida, atès que els tocs del rellotge servien per a organitzar bona part de les activitats religioses, docents⁸ i laborals de la població. Per això, es decidí demanar tant a la comunitat de preveres com al claustre universitari que participessin en el pagament del rellotge (*Document número 20*).

El dia 14 de setembre d'aquell any 1736, foren signats els pactes entre les autoritats ceriverines i Pere Lleopart per a la construcció del rellotge. L'aparell seria de ferro, però els daus i la roda que faria funcionar la pèndola serien fets de bronze. A més, es construiria una esfera a l'exterior de la paret del campanar, al costat de la plaça, en la qual una agulla indicaria les hores, els quarts i els minuts. El rellotge es trobaria acabat dins un període de vuit mesos. El preu d'aquest rellotge fou fixat en sis-centes lliures, les quals serien satisfetes al seu

⁸ En aquell temps, encara no s'havia instal·lat cap rellotge a l'edifici de la universitat literària (Manuel RUBIO Y BORRÁS, *Historia de la real y pontificia universidad de Cervera*, Barcelona, 1915, vol. 1, ps. 245-246).

fabricant en quatre pagues. Aquell mateix dia, Pere Lleopart va reconèixer haver rebut cent cinquanta lliures a compte de l'import del rellotge que havia de construir (*Document número 21*).

Al final del mes de gener de 1738, el nou rellotge ja es trobava enllestit. Calia, però, fer l'esfera a la paret del campanar, cosa que plantejava un problema: si aquesta esfera es feia de guix o de morter, els signes s'esborrarien amb facilitat a causa de les pluges; en canvi, si fos feta amb planxes metàl·liques, la durada seria molt llarga. Hom decidí acceptar la segona opció, tot i que l'import de l'esfera seria molt més elevat (*Document número 22*).

Hem de creure que, dues setmanes després, l'esfera del rellotge ja s'havia fet, atès que el seu import, més de cent vint-i-vuit lliures, va ser pagat a un mercader de teixits anomenat Bonaventura Porta que havia bestret aquest import (*Document número 23*).

Una vegada instal·lat el nou rellotge, calgué, com era habitual, contractar una persona que en tingués cura. En aquella ocasió, fou el serraller cerverí Domènec Alsina l'encarregat de vetllar per a la bona marxa de l'aparell recentment estrenat (*Document número 24*).

Pere Lleopart no devia anar molt bé de diners, ja que a les acaballes del mes de juliol de 1738 va demanar que li fossin donades cent lliures, tot i que encara no s'havia complert el termini fixat per a rebre-les, i que li fossin satisfetes les despeses realitzades durant la instal·lació del rellotge. El rellotger al·legava que, si bé l'import del rellotge que ell havia construït havia estat fixat en sis-centes lliures, en realitat en valia més de nou-centes (*Document número 25*).

Les autoritats cerverines acordaren pagar-li les cent lliures que li devien, però decidiren no donar-li cap altra quantitat de diners fins que el rellotge hagués estat visurat per una persona competent nomenada pels membres de l'ajuntament (*Document número 26*).

Poc més d'un any després, aquesta visura possiblement ja s'havia realitzat amb resultat satisfactori, ja que, en aquell temps, van ser donades a Pere Lleopart cent una lliures que eren l'import dels treballs extraordinaris realitzats per ell durant la instal·lació del rellotge (*Document número 27*).

D'altra banda, cap a la meitat de l'any 1886, els membres de l'ajuntament cerverí acordaren comprar una esfera de vidre que durant la nit pogués ser il·luminada per tal que en qualsevol moment fos possible veure l'hora que

marqués el rellotge del campanar de l'església de Santa Maria (*Document número 28*).

5. El rellotge mecànic de l'any 1968

A l'inici de l'any 1967, en una entrevista amb l'alcalde de Cervera Josep M. Razquin, aquesta autoritat anunciava la instal·lació, aquell mateix any, d'un nou rellotge al campanar de l'església de Santa Maria, atès que el que hi havia es trobava inservible.⁹ El projecte tirà endavant, ja que durant el mes d'agost d'aquell any 1967 els membres de l'ajuntament cerverí van aprovar el plec de condicions amb les quals s'havia d'adquirir l'esmentat rellotge (*Document número 29*). És interessant observar que en el decret que manava instruir l'expedient per a l'adquisició del nou rellotge, hom afirmava que el que hi havia en aquell temps al campanar havia estat instal·lat al final del segle XV, cosa que indica que es desconeixia el canvi de rellotge realitzat durant el segle XVIII.¹⁰

El dia 6 de març de 1968, els membres de l'ajuntament, atès que no s'havia presentat cap reclamació en relació amb l'adquisició del rellotge, van acordar fixar el dia per a l'obertura dels plecs de les ofertes per a la susdita adquisició (*Document número 30*). Finalment, el 5 de juny d'aquell any, la construcció d'un rellotge i la instal·lació d'aquest aparell al campanar de l'església de Santa Maria van ser adjudicades, pel preu de 64.700 pessetes, a Manufacturas Blasco, una empresa constructora de rellotges públics establerta a Roquetes (*Document número 31*).

En arribar la festa major cerverina del mes de setembre, el rellotge ja es trobava instal·lat al seu lloc. Per aquest motiu, les autoritats cerverines decidiren inaugurar-lo el dia 21 d'aquell mes de setembre, durant la visita que farien als espais on s'havien realitzat últimament obres de millora.¹¹ El funcionament del nou rellotge degué ser satisfactori, ja que en uns comentaris sobre les inauguracions realitzades durant aquella festa major, hom afirmava que alguna

⁹ Segarra, 539 (15 gener 1967), p. 6.

¹⁰ AHCC, Fons Municipal, Obres.

¹¹ Segarra, 581-582 (18 setembre 1968), p. 21.

d'aquestes inauguracions havia estat "sonada". En concret, la del rellotge, el qual, amb una gran precisió, tocava els quarts i les hores –aquestes, repetides– mitjançant les campanes del campanar. A més, els tocs del rellotge podien ser sentits perfectament des de l'interior de l'església de Santa Maria gràcies a la bona feina feta pels operaris de l'empresa constructora del rellotge, els qual havia reparat el mecanisme que permetia aquesta operació.¹²

Si bé el rellotge va ser adjudicat pel preu de 64.700 pessetes, calgué afegir-hi 4.910 pessetes que eren l'import dels accessoris que no havien estat inclosos en la primera valoració. I, encara, l'import total va ser gravat amb un 2,40 % a causa de l'impost de tràfic d'empreses que s'aplicava en aquell temps. Les dades de la factura emesa ens permeten saber que era un rellotge públic de torre, model número 4, amb soneria d'hores –que eren repetides– i de quarts i que funcionava mitjançant un mecanisme de "remuntatge electro-automàtic" activat per un motor monofàsic d'un quart de cavall. Les rodes imperials de les dues soneries tenien 306 mil·límetres de diàmetre i la transmissió era horitzontal.¹³ Al rellotge hi fou col·locat un full emmarcat, datat el dia 22 de setembre de 1968, amb les instruccions necessàries per a greixar-lo, regular-lo i posar-lo a l'hora. Actualment, té cura d'aquest rellotge, que continua funcionant al lloc on va ser col·locat, el rellotger cerverí Joan Puig i Castella.¹⁴

Textos documentals

1

1401, setembre, 21. Cervera

El consell municipal de Cervera acorda que els paers, juntament amb altres persones, s'assabentin de les condicions amb què un rellotger faria un rellotge mecànic per a la vila.

Arxiu Històric Comarcal de Cervera (= AHCC), Fons Municipal, *Consells*, 1401, f. 101 v.

[...]:

E com temps ha sie stat dit als honrats en Matheu dez Vall e Berenguer d'Altelló, per un hom, que ell farie volenters a son cost e a sa messió un alarotge

¹². Segarra, 584 (1 novembre 1968), p. 4.

¹³. AHCC, Fons Municipal, *Comptes*, 1968.

¹⁴. Agraïm al Sr. Puig la informació que amablement ens ha facilitat sobre aquest rellotge.

bo e sufficient qui sonarie per si matex a les hores ab què la vila li donàs cascun any certa cosa de pensió, la qual pensió fos guarent a tenir en condret lo dit alarotge. E ara lo dit hom sie ací e'n haie tornat dir als demunt dits. Per ço, lo consell acordà que per los honrats pahers o als cuns d'ells, ensemps ab los dits Matheu dez Vall e Berenguer d'Altelló, sia sabut he lo dit hom quina pensió volrie per any per lo alarotge dessus dit. E, açò sabut, ho tornen en consell e lladonchs provehir-hi ha en la manera que li serà ben vist.

[...].

2

1487, novembre, 7. Cervera

Jaume Ferrer, relotger, de Barcelona, es compromet a construir un relotge mecànic i a instal·lar-lo al campanar de l'església de Santa Maria, de Cervera.

AHCC, Fons Dalmases, caps 38, quadern.

Ihesus Christus, Marie filius, sit nobis salus et propitius.

Capítols fets, inhivits [*sic*], concordats e finats entre los magnífichs e honorables mossèn Johan d'Altarriba, mossèn Luys de Maldà, mossèn Salvador Guiu e mossèn Johan Steve, pahers l'any present e deius scrit de la vila de Cervera, [*espai en blanc*].

E primerament és stat concordat entre les dites parts que lo dit mestre Jacme Farrer, relotger, hage e sie tengut fer hun bon relotge de ferro o altre matayll que en aquell sie mester a tot son càrrech e despesa, bo e bell a ab tota aquella més perfecció que fer se puxe e dege, tal qual ha fet a les ciutats de Barchinona e de Leyda, e millor, si millor fer se porà, e conforme a tal com se mereix en fer tocar les hores diüturnes e nocturnes en la campana maior del campanar de la sglésia maior de dita vila de Cervera, lo qual sie fet de manera que no se age a parar sinó de XXIII en XXIII hores. E que hage a tocar una hora e après miga hora, e la miga hora se age a tocar en aquella campana del dit campanar que més abta, conforma e disposta serà per tocar la miga hora, a conexença dels dits senyors de pahers. E que totes les artellaries e menobres e coses necessàries per fer dit relotge e per fer tocar aquell les dites hores e miges hores sien bé e degudament fetes, proporcionades, formades, lavorades e complides ab tota aquella fortaleza e perfecció que fer se puscha e dege, sens defaliment algú que dany pogue fer a algú, al dit relotge ni campanes en les quals tocarà. E açò a conexença de mestres e persones altres spertes en aquestes coses, lo qual relotge hage haver fet dins sis mesos primer vinents, contadors del dia de la ferma dells presents capítols en avant.

E més és stat concordat entre les dites parts e en pacte exprés legítimament

deduït que lo dit mestre Jacme Ferrer eo revera lo dit honorable en Ffranci Tarroga, procurador seu, havent pleníssima potestat en aquestes coses e altres, segons de sa potestat conste per carta rebuda per lo notari deiús scrit, obligue lo dit son principal e sos béns e convé e promet en nom de aquell als dits pahers, síndich, universitat e singulars de la dita vila de Cervera, presents e sdevenidors, en mà e poder del notari deiús scrit, com a comuna e authèntica persona totes aquestes coses rebent e stipulant, que si dins spay de vint anys primer vinents, contadors del dia en avant que lo dit relotge començarà de tocar ordinàriament e areglada, se desbaratave, desgornie e affolave en manera alguna, que no pogués tocar e fer lo degut servey que fer deu, que de continent, consultat e avisat al dit mestre Jacme Ferrer o als seus, ell o los seus agen a venir personalment en la vila de Cervera o trametre persona ydònea e sufficient per adobar o ffer adobar e refer e reparar tot lo que mester serà en dit relotge en tot ço e quant mester serà a tot lur cost, càrrech, messió e despesa del dit mestre e dels seus, axí en adobar dit relotge com encara venint, stant e tornant, sens cosa alguna que la universitat de la dita vila ni singulars de aquella no li agen ni sien tenguts ni obligats dar ni pagar per refer, adobar, reparar e tornar dit relotge eo tot ço e quant mester sia, ab tota perfecció, segons se mereix, en manera que dit relotge puxe tocar bé e degudament, segons se pertany. E en aquestes coses, totes e sengles, sien tenguts los dits Jacme Ferrer e los seus fer o ffer fer complidament tantes veguades quantes se sdevendrà dins los dits XX anys a tot lur càrrech e despesa, segons dit és. E açò quiscuna veguada que lo dit mestre Jacme Ferrer o los seus seran consultats e avisats de paraula o per scrits hagen ésser dins la dita vila de Cervera dins tres jorns, comtadors del dia en avant que ls serà notificat, per fer e complir les dessús dites coses e altres en les quals seran obligats e tenguts fer e complir ab tot effecte a tot lur càrrech, com dit és, si donchs no éran coses que no s pertanguessen fer al offici del dit relotger. E totes aquestes coses sien tenguts e obligats fer, complir, tenir e servir lo dit mestre e los seus, sens dilació alguna, dany, dampnatge, interès, messions e despeses de la dita vila e singulars de aquella, presents e sdevenidors, sots pena del terç al honorable veguer de la vila de Cervera o en aquella cort o official, etc., ab renunciació de tots danys, interessos, messions e despeses que a la dita vila e singulars de aquella per dita rahó o qualsevol altres coses en dits capítols contengudes los convengués fer ni sostenir en manera alguna, sobre les quals volen sien creguts de sa simpla paraula, algun altre linatge de prova no demanat ni request. Per açò convenen e prometen que, si a la dita vila ni singulars de aquella convenie de treballar e trametre síndich o procurador, que daran en aquest tal síndich o procurador XX sous per quiscun dia. E encara se posa pena

de cent lliures lo dit mestre e lo dit son procurador en nom de aquell, la qual sie comesa tantes veguades quantes per lo dit mestre e los seus serà contrafet, en la qual vol encórrer tantes veguades quantes contrafaran si no complien les dessús dites coses, totes e sengles, en los presents capítols contengudes, la qual pena sie adquisida les dues parts a la obra de la sglésia maior de Cervera e la terça part al official qui'n farie la execució, e encara que no al·leguaran guiatge ni sobresehiment ni fermaran de dret, sots la dita pena. E per maior tuició [e] seguretad de totes aquestes coses ne done per fermances [*espai en blanc*].

Ítem és stat concordat entre les dites parts que la fusta que serà mester per dit relotge, fer, obrar e pintar aquella vingue a càrrech de la universitat de Cervera e age a pagar aquella, axí la compra, obrar com pintar e encara la clavahó que serà necessària en clavar dita fusta.

Ítem és concordat entre les dites parts que lo dit relotge, acabat que sie de fer en Barchinona, age ésser portat ací en la present vila a cost e messió de la dita vila [*espai en blanc*].

Ítem és stat concordat entre les dites parts que lo dit mestre Jacme Ferrer, relotgé, age per fer dit relotge e per assitiar aquell dins lo dit campanar maior de la present vila, ab tot son degut compliment e perfecció que's mereix, sexanta lliures barchinoneses, moneda corrent, les quals li hagen ésser paguades per la dita vila en aquesta manera, ço és, XII lliures, X sous, al principi, començant a ffer dit relotge, e altres XII lliures e X sous com hage més aquell en lo dit campanar e compost aquell e més en orde bé e degudament, com se pertany, tocant les hores e miges hores com se mereix. E del dia en avant que lo dit relotge començarà de tocar aregladament a un any primer vinent e contínuament següent, contador del dit dia que començarà a tocar aregladament, deu lliures. E de qui avant quiscun any en semblant dia o terme deu lliures fins a tant lo dit Jacme Ferrer o los seus sien pagats íntegrament en les dites sexanta lliures, sens dilació alguna, etc., sots pena del terç al honorable veguer e balle de la dita vila de Cervera o en aquell official o cort, ecclesiàstich o secular, que'n serà hagut recors, ab salari de procurador de XX sous, ab restitució de tots danys, messions e despeses que per aquestes coses al dit Jacme Ferrer e als seus ne convengués fer ni sostenir en manera alguna, sobre les quals volen sia cregut a ell e als seus de lur simple paraula, nengún altre linatge de prova demanat ni request, etc., pena de fermar de dret ni al·legar guiatge ni sobresehiment, sots la pena damunt dita.

Ítem és concordat entre les dites parts que lo dit mestre age a fer que lo dit

relotge age assignar les hores [*espai en blanc*].

Die mercurii VII^a novembris anno a nativitate Domini M^o CCCC LXXXVII ffuerunt firmata et iurata predicta capitula per dictos magnificos et honorabiles Iohannem d'Altarriba, Ludovicum de Maldà, Salvatorem Guiu et Iohannem Stephani, paciarios, ex una, [*espai en blanc*] et dictum Iacobum Ferrer, relotgerium, parte ex altera, presentibus testibus honorabilibus Anthonio Bonet, notario, Ffrancisco Comalada, mercatore, Iohanne Romeu, ponderatore, Cervarie, et Iacobo Rochamora, virgario paciariae Cervarie.

3

1489, febrer, 16. Cervera

Els procuradors de la comunitat de preveres de Cervera assabenten el consell de l'esmentada comunitat de la construcció d'un rellotge mecànic per a la vila.

AHCC, Fons de la Comunitat de Preveres, *Consells*, 1460-1509, f. 51 v.

Diluns a XVI de febrer fonc congregat consell e encara demanada promenia. E, en dit consell, per los honorables procuradors fonc proposat com lo divenres passat, segons sabien per los honorables pahers de la vila, a les vespres, congregat tot lo clero o la maior part, fonc proposat per dits senyors de pahers que, attenent que per ells e per altres evidentment ere vist lo servey de nostre senyor Déu no's podie fer axí reposadament, com se pertanye, causant-ho en bona part dues coses, ço és, lo desorde del campaner en tocar les matines desordonadament, tocant la hun matí tres ores ans del dia e altre matí al dia clar per no menar les ores areglades sinó a la ventura, l'altra la ho del cap de la església per no ésser clossa ni haver vidriera, [...]. Que ells, per provehir a dites coses, havien fet venir hun mestre de relotges, en lo quall se eren convenguts, e donaven huytanta lliures de fer hun bell relotge per dita vila, assí les ores se toquen arregladament e los officiis se puguen fer reposadament a les ores per nosaltres destinades, al quall han ya pagat certa cantitat, e està en bon punt, e de dit mestre tenen nova ha promès de ci a Pascha de Resurectió haver ací dit relotge [...].

4

1490, febrer, 4. Cervera

Tomàs Garriga, corder, de Cervera, reconeix haver rebut 20 sous, que són l'import de dues cordes de cànem per al rellotge mecànic instal·lat al campanar

de l'església de Santa Maria, d'aquesta població.

AHCC, Fons Municipal, *Èpoques comunes*, 1489-1490, f. 33.

Sit omnibus notum quod ego Thomas Garriga, corderius, ville Cervarie, confiteor vobis honorabilibus Manueli Boix, Iohanni Moxó, Bernardo Boix et Anthonio Domingo, paciariis anno presenti ville Cervarie, quod per manus honorabilis Salvatoris Guiu, clavarii dicte ville, dedistis et solvistis michi viginti solidos barchinonenses michi debitos per dictam villam racione duarum cordarum canapis que deservirunt ad relogium dicte ville. Et ideo, renuntiando, etc.

Actum Cervarie die quarta febroarii anno M^o CCCC^o nonagesimo.

Testes Ffranciscus Averó, blanquarius, et Iohannes Robió, basterius, Cervarie.

5

1490, febrer, 6. Cervera

El notari Pere Ponç deixa constància de la decisió presa per determinades autoritats de Cervera en relació amb la campana que havia de tocar les hores del rellotge mecànic instal·lat al campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població

AHCC, Fons Municipal, *Records i crides*, 1486-1495, f. 35 v.

Recort del seny Carranxa

Die sexta ffebroarii anni M CCCC LXXXX.

Ffuerunt in campanario ville Cervarie honorabiles paciarii, consiliarii proceresque ac operarii ecclesie Beate Marie dicte ville prout sequitur:

[*A continuació, hi ha els noms d'aquestes autoritats*].

Los quals, tots concordats, foren de parer e consell que la maça del rellotge pegàs defora en la vora del seny en Carranxa e que en aquell ffossen tocades les ores diüturnes e nocturnes en la vila de Cervera. La qual deslliberació e ordinació han manat les senyors de pahers continuàs en lo present libre yo, Pere Ponç, notari, per memòria del esdevenidor.

6

1490, febrer, 24. Cervera

El consell municipal de Cervera pren certs acords en relació amb el rellotge mecànic instal·lat al campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població.

AHCC, Fons Municipal, *Consells*, 1490, f. 13.

[...].

Sobre lo rellotge que s'és possat al campanar maior e que en loch de tocar lo

Seny Maior toque lo Carranqua, si ere stat ben fet o no, e quatre lliures que han hagudes bestraure al relotger del preu del dit relotge e smena que demane lo relotger, prenent li és stada oferta. E si lo dit relotge serà comanat al campaner o ha altra presona. Sobre [açò] lo dit honorable consell volch, acordà e deslberà que lo Carranqua que toch així com de present toque e lo que se ha despès en mudar la maça del Seny Mayor al seny Carranqua que sie pres a compte als senyors de pahers e, per semblant, quatre lliures que han bestretes al dit relotger de la terça del any corrent que ha de haver e que sie servada la capitulació, cometent als senyors de pahers que, si ells conexeran dit relotge ésser comanat ha alguna presona que·l regesque, que sie remès a ells, segons a ells ben vist los serà, e lo que costarà que sie pres a compte als senyors de pahers e sobre açò fer e fermar capítols en sots aquelles clàusules e cauteles necessàries e oportunes. E més cometen als senyors de pahers e a aquella promenia que y és que puguen fer smena al dit relotger e lo que li serà fet de smena sie pres a compte als dits senyors de pahers.

[...].

7

1490, octubre, 27. Cervera

Gabriel Monfager, serraller, de Cervera, reconeix haver rebut 12 sous, que són l'import, entre altres coses, d'un pany per a la cambra del rellotge mecànic instal·lat al campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població.

AHCC, Fons Municipal, *Àpoques comunes*, 1489-1490, f. 49.

Sit omnibus notum quod ego Gabriel Monfager, sarrallerius, ville Cervarie, confiteor et recognosco vobis honorabilibus Manueli Boix, Iohanni Moixó, Bernardo Box et Anthonio Domingo, paciariis anno currenti ville predice, quod per manus honorabilis Salvatoris Guiu, clavarii peccuniarum dicte ville, dedistis et solvistis michi duodecim solidos michi per dictam villam debitos per hun payn qui ha mes en la cambra hon stà lo relotge. E més hun forrellat en huna altra porta, ab son payn e ab ses armelles. E més tres armelles que serviren per dita porta. E més per una gran clau e una petita y hun menbret. Que omnia sumam capiunt dictorum duodecim solidorum, prout est continuatum in libro racionalie dicte ville in cartis LXVIII. Et ideo, renuntiando, etc.

Actum Cervarie XXVII octobris anno M CCCC nonagesimo.

Testes discretus Laurentius Serra, notarius, et Matheus Folquet, curritor publicus, Cervarie habitatores.

8

1490, novembre, 8. Cervera

Pere Cercós, picapedrer, de Cervera, reconeix haver rebut 40 sous, que són l'import dels jornals esmerçats en fer un clot a la cambra superior del campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població, per tal que el contrapès del rellotge tingui un major recorregut.

AHCC, Fons Municipal, *Èpoques comunes*, 1489-1490, f. 50.

Sit omnibus notum quod ego Petrus Cerchós, lapicida, ville Cervarie, confiteor et recognosco vobis honorabilibus paciariis ville Cervarie quod per manus honorabilis Salvatoris Guiu, clavarii peccuniarum dicte ville, dedistis et solvistis michi quadraginta solidos michi per dictam villam debitos per los jornals que he mesos en fer hun clot en la cambra pus alta del campanar maior de la present vila de Cervera per ço que lo contrapès del rellotge del dit campanar calàs més del que no calave per tochar les ores en la forma e manera que les toque, prout est continuatum in llibro racionalie dicte ville in cartis [espai en blanc]. Et ideo, renuntiando, etc.

Actum ut supra.

Testes Petrus Guiot et Petrus Maioret, Cervarie habitatores.

9

1490, desembre, 9. Cervera

Francesc Granyenella, fuster, de Cervera, reconeix haver rebut 4 lliures i 15 sous, que són l'import, entre altres coses, de diverses obres de fusteria fetes durant la intal·lació del rellotge mecànic al campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població.

AHCC, Fons Municipal, *Èpoques comunes*, 1489-1490, f. 52 v.

Sit omnibus notum quod ego Ffranciscus Granyenella, fusterius, ville Cervarie, gratis et ex mei certa sciencia confiteor et in veritate recognosco vobis honorabilibus Manueli Boix, Iohanni Moixó et Bernardo Boix, paciariis anno currenti ville pretacte una cum honorable Anthonio Domingo, concpaciaro nostro, ab hiis absente, quod per manus honorabilis Salvatoris Guiu, clavarii peccuniarum dicte ville, dedistis et solvistis michi quatuor llibras et quindecim solidos michi per dictam villam debitas causis et rationibus sequentibus et inffra scriptis videlicet: Per fer la cuberta e scala de fusta sobre la qual stà aseitat lo rellotge del campanar. Ítem per hun canó per hon passe la corda de ferro que tire la maça. Ítem per una migera de guix. Ítem per hun bastiment fet per plegar lo contrapès del rellotge. Ítem per ffer sarrar la fusta als sarradós. Ítem per fer quatre bastons als pahers. Ítem per fer hun banch que ha servit per

obs de la casa de la paheria. E per altres coses largament contengudes en libre de notaments de la racionalia de la dita vila en cartes CXXII. Et ideo, renuntiando, etc.

Actum Cervarie VIII^a die predictorum mensis et anni.

Testes honorabiles Gabriel Noguers, notarius Cardone, et Petrus Maioret, textor panni llini, Cervarie habitatores.

10

1490, desembre, 16. Cervera

Ramon de la Porta, ferrer, de Cervera, reconeix haver rebut 3 lliures i 16 sous, que són l'import, entre altres coses, de claus i golfos utilitzats en la instal·lació del rellotge mecànic al campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població.

AHCC, Fons Municipal, *Èpoques comunes*, 1489-1490, f. 55v.

Sit omnibus notum quod ego Raymundus de la Porta, ffaber, ville Cervarie, confiteor et recogno[sco] vobis honorabilibus Manuelli Boix, Iohanni Moixó, Bernardo Boix et Anthonio Domingo, paciariis dicte ville, quod per manus honorabilis Salvatoris Guiu, clavarii peccuniarum dicte ville, dedistis et solvistis michi tres llibras et sexdecim solidos michi per dictam villam debitas rationibus sequentibus videlicet: per claus que de ell ha presa la dita vila per obs de la cuberta e scala hon stà assetiat lo rellotge del campanar maior de la dita vila, ço és, claus dinals, mallals, taulàs e ternals. E més per dos parells de golfos que han servit per les finestres del dit rellotge. Més per barres de ferro que de mi han preses, axí per obs de tancar los portals, ço és, de la fira, de Sant Christòffol e altres de la present vila, per rahó de les morts. Que omnia in acervo sumam capiunt dictarum trium llibrarum et sexdecim solidorum, prout est continuatum in libro racionalie dicte ville in cartis CXXVII. Et ideo, renuntiando, etc.

Actum ut supra.

Testes supra proxime dicti.

11

1490. Cervera

El clavari deixa constància del pagament de 3 sous a Manuel Cardona, fuster, de Cervera, que són l'import del fil de llautó que ha posat al rellotge mecànic del campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població.

AHCC, Fons Municipal, *Clavaria*, 1490, f. 31.

[...].

Ítem ha pagat al sènyer en Manuell Cardona, fuster, de Cervera, tres sous

per una lliura, tres onzes, fil de lautó ha servit per lo relotge de les ores del campanar maior. [Al marge dret:] III sous.

[...].

12

1491, març, 15. Cervera

Francesc Comalada, mercader, de Cervera, procurador substitut d'Antoni Almúnia, mercader, d'Igualada, procurador de Jaume Ferrer, rellotger, de Barcelona, notifica als paers cerverins que les 29 lliures que la vila de Cervera deu a l'esmentat rellotger s'han de pagar a Antoni Comalada, germà seu.

AHCC, Fons Notarial, Cervera, 57, Pere Ponç, *Manual*, 1490-1492, f. 62.

Quinta decima die precontentorum mensis et anni.

Honorabilis Ffranciscus Comalada, mercator, ville Cervarie, procurator substitutus ab honorabile Anthonio Almúnia, mercatore, ville Aqualate, procuratore honorabilis Iacobi Farrer, rellotgerii, civitatis Barchinone, stans personaliter constitutus in aula paciariae dicte Cervarie ville coram magnificis et honorabilibus Gaspare de Gilabert et Anthonio de Vilaplana, militibus, Salvatori Guiu et Bartholomeo Figuera, paciariis hoch currenti anno pretacte ville Cervarie, dixit eisdem talia aut similia verba in effectu: «Senyors molt magnífichs, yo com a procurador substituhit del honorable n' Anthoni Almúnia, mercader, de Agolada, procurador de mestre Jaume Ffarrer, rellotger, de Barchinona, havent plen poder en açò, vos intime e notiffich que de aquí avant de aquelles vint-y-nou lliures, sal dret de compte, que per la present vila són degudes al dit mestre Jaume Ffarrer per rahó de resta del relotge que ha fet en la present vila, de les quals n' Anthoni Comalada, germà meu, qui ací és, té lloch y cessió ab carta presa per en Pere Ponç, qui ací és present, ne responau al dit n' Anthoni Comalada, germà meu, o a qui ell volrà, e no a altra persona. E vós en notari feu-ne carta per memòria del esdevenidor». Et, facta dicta intimatione et notifficatione, statim dicti magnifici et honorabiles paciarii ita dixerunt respondendum: «Nosaltres que farem tot ço que per justícia fer siam tenguts, sens perjudici dels drets de la universitat. E vós en notari continuau-ho axí». De quibus omnes ad invicem requisiverunt instrumentum, etc. Actum, etc.

Testes discretus Laurentius Serra, notarius, et Galcerandus Salver, chirurgicus, ville Cervarie habitatores.

13

1510, març, 27. Cervera

Antoni Mulet, rellotger, de Valls, es compromet a tenir en condret, mentre visqui, el rellotge mecànic del campanar de l'església de Santa Maria, de Cervera.

AHCC, Fons Municipal, *Records i crides*, 1509-1513, f. 41 v.

Recort ab acte testificat de la fforma que lo sènyer n'Anthoni Mulet, rellotger de la vila de Valls, a [de] tenir en custòdia tot lo temps de sa vida lo relotge del campanar mayor de la vila de Cervera.

Dimecres, que comptàvem vint-y-set dies del mes de març del any mil sinchcents e deu, és estat pactat, inhit e concordat entre los magnífichs e honorables micer Esteve de Navés, Gabriel Gotsens, Pere Ponç, Anthoni Texidor, pahers l'any corrent, e los honorables mossèn Pere Castelar, prevere, e en Bernadí Cardona, obrés de la esgléssia mayor de la vila de Cervera, de la una part, e lo honorable n'Anthoni Mulet, rellotger, de la vila de Vals, de la part altra, sobre la custòdia e adobs per ells ffahedors en lo dit retloge.

E, primerament, lo dit n'Anthoni Mulet, rellotger, ab virtut del sagrament e homenatge e sots incorriment de vint-e-sinch liures que de bon grat si inposse, lo qual homenatge ffa e preste de mans e de boca en poder de mi, Joahn Muntaner, notari del present acte e altre dels scrivans de la sala de la paheria per concessió a ell ffeta, convé e promet als dits senyors de pahers e obrés que ara són e per avant seran que ell dit Mulet tindrà del dia de vuy en avant tot lo temps de sa vida en custòdia lo dit relotge en aquesta manera: que, essent desbaratat lo dit retlotge en qualsevol manera que les hores no vayen ne pusquen tocar per son degut orde e relotge, ell dit Mulet sie tengut e obligat dos dies après serà request ab letra simple dels senyors de pahers e obrés e de quiscú d'ells o per la paraula de quiscú d'els en la cassa de la habitació de ell dit Mulet, en la cassa de sa habitació, la qual té en la vila de Vals, o en altra part ont habitarà en lo present principat, ell personalment vindrà a la present vila de Cervera e ordonarà, adobarà e reffarà lo dit retlotge e exercici de aquell de tal modo e manera que les hores yran e-s tocan aretgladament, axí de nit com de dia, e, si en lo dit adob e redrès del sobre dit relotge serà menester ffer despesses de fferre e carbó, tals despesses vinguen càrech de la dita vila e dels obrés, e dit Mulet sie tengut e obligat de metre-y sa sciència e les mans, e ell ffa-se la despessa en lo menyar e beure.

Ítem que lo dit Anthoni Mulet sie tengut e obligat, ara estigué bé, ara estigue mal dit retlotge, una vegada quiscun any, venir a vissitar eo veure lo dit relotge e, si haurà menester adob, lo adobe segons damunt és dit en lo altre capítol e, si

lo contrari ffeye, lo que no's creu, sie perjur e agut per bare e per traydor e per ronpedor de sagrament e homenatge, de la qual bausia, etc., no's pusque scussar, etc., e, ultra açò, encórrega en la dita pena si lo contrari ffarà, la qual pena sie adquisida la meytat als pahers e obrés de la dita vila e l'altra meytat al official exequant, renunciant a qualsevol leys o drets, obligant-ne la persona e los béns largament e bastant, renunciant, etc., jurant, etc. Sie ordenat largament aquesta obligació, si menester serà, ut in fforma, etc.

Ítem és estat concordat que, si los adobs que ffarà lo dit Mulet en lo dit relotge no eren sofficients e tals que les ores vayen de nit e de dia per lo degut orde, ço és, que no tocassen ni anassen aretgladament, segons se pertany, en tal cars sie en libertat dels senyors de pahers e obrés de descondoyr al dit en Mulet del dit relotge e, avent-lo demanat per disconduyt, sie agut per tal, cense que per ell no pugue ésser ffet contrari nigú.

Ítem és estat concordat que per la custòdia e adob de dit relotge age quiscun any vint-e-quatre sous, los quals li sien donats e pagats per los dits pahers e obrés a la ffi del any, lo qual comense del dia de Pasqua de Ressurrecció primer vinent a un any, e axí quiscun any en dit termini.

Die vicesima septima mensis marcii anno nativitate Domini millesimo quingentessimo decimo ffuerunt ffirmata et iurata dicta capitula et omnia et singula in eis contenta per predictos Esteffanum de Navés, Petrum Pons, Anthonium Texidor, paciarios una cum Gabriele Gotsens, absente, et per Bernardum Cardona et per predictum Anthonium Mulet, et prestitit iuramentum et homagium, etc.

Testes sunt Ffranciscus Bru, apothecarius, et Iohanes Périz, virgarius, Cervarie.

14

1595, gener, 12. Cervera

Pere Clos, pedrenyaler, de Cervera, es compromet a tenir en condret el relotge mecànic del campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població.

AHCC, Fons Municipal, *Actes i negocis*, 1585-1597, f. 131.

[*Al marge esquerre:*] Capitulació del relotge ab mestre Clos,

Die duodecima mensis ianuarii anno a nativitate Domini millesimo quingentesimo nonagesimo quinto.

Capitulació y concòrdia feta, inhida, firmada y jurada per y entre los magnífichs mossèn Miquel Papió, mossèn Cristòphol Nuix, mossèn Hyerònim Armengol y mossèn Pere Graells, pahers lo any corrent y deíus scrit de la

present vila y universitat de Cervera, de una part, y mestre Pere Clos, pedrenyaler, de la mateixa vila de Cervera, de part altra, acerca de adobar y mantenir lo rellotge del campanar maior de dita vila en lo modo següent:

E primerament lo dit mestre Pere Clos convé y en bona fe promet als dits magnífichs senyors de pahers y a la dita universitat que a ses costes y despeses adobarà y afinarà lo rellotge de la present vila e aquell mantindrà bé e decentment en tot lo necessari, de tal manera que toque ordenadament ses hores y quarts, com se pertany. E, si cars serà que qualsevol pessa de dit rellotge se trencarà, que aquella haie de fer dit Clos a sos gastos y despeses y, també, si a cars dit Clos no donave compliment en les coses sobre dites per negligència o altrament, és estat pactat que dits senyors pahers a gastos y despeses de dit Clos ho puguen fer fer a qualsevol altre menestral o persona àbil que a ells apareixerà. Y assò promet dit Clos attendre y complir, sens dilació alguna, ab restitució de totes missions y despeses, obligant-ne per so la persona y béns seus, jurant lo privilegi a la universitat consedit. Y axí ho fermen y juren.

Ítem los dits magnífichs senyors pahers convenen y en bona fe prometten al dit Clos que per adobar y mantenir dit rellotge li donaran y pagaran quiscun any sinch lliures en la festa de Nadal, comensant a fer la primera paga lo dia o festa de Nadal més prop vinent, sens dilació alguna, obligant-ne per assò los béns de dita universitat. E axí ho fermen y juren.

Et ideo, etc.

Testes sunt Ioannes Soler et Ioannes Coll, virgarii.

15

1600, juny, 15. Cervera

Nicolau Vilamajor, rellotger, de Balaguer, es compromet a tenir en condret el rellotge mecànic del campanar de l'església de Santa Maria, de Cervera.

AHCC, Fons Municipal, *Actes i negocis*, 1597-1605, f. 70 v.

Die veneris XV iunii dicti anni.

Sobre les coses baix scrites per y entre los senyors Pere Mir, Sebastià Pallich, Pere Moixó y Hierònim Steve, pahers lo present any de la vila de Cervera, de una part, y Nicholau Vilamajor, rellotger, de la ciutat de Balaguer, de part altra, són stat fets, firmats y jurats los pactes següens:

Primerament és pactat que dit Nicholau Vilamajor fins a tot y per tot temps quant les dites parts volran haie de mantenir y conservar, adobar y afinar lo rellotge de la present vila a ses costes y despeses, bé e decentment, així que toque ordenadament, com se pertany. E, ci cars ere que les pessas de dit rellotge se trencaven o spatllaven, també dit Vilamajor, a sos propis gastos y despeses,

la aie de fer y adobar, lo que, si no feie, dits senyors pahers, a gastos y despeses de dit Vilamajor, o puguen fer fer aquel aparrà, e dit Vilamajor haie de pagar lo que costarà. E a açò promet attendre y complir, sens dilació alguna, ab restitució de totes despeses, obligació de béns, renunciacions necessàries, ab jurament.

Ítem és pactat que dit Vilamaior no pugue retrocedir de la present capitulació cinó stant lo retlotje adobat com vuy està.

Ítem és pactat que dits senyors pahers haien de donar per les predites coses a dit Vilamaior, quiscun any, sinch lliures barceloneses.

Et ideo, etc.

Testes Ioannes Soler et Paulus Salla, virgarii.

16

1670, desembre, 20. Cervera

Els paers de Cervera ordenen que siguin pagades a Isidre Perera, manyà, 11 lliures, que són l'import, segons les visures fetes pel rector de l'església de Montornès, de les reparacions realitzades pel manyà esmentat al rellotje mecànic del campanar de l'església de Santa Maria, de Cervera.

AHCC, Fons Municipal, *Obreria*, paper solter.

[*A la coberta:*] 1670. Memorial donat per Isidro Perera, manyà, per adobar lo relotje, de 11 lliures. Número 48.

Memorial de la fenja que he feta jo Isidre Perera, mayà, per compte de la villa en lo ralogue en lo any 1670.

Primo de fer lo esperit nou.

Ítem de dobar la roda de santa catarina que estave tota menyada.

De posar un gra ab una bara que serve la roda de les menutes.

De fer una mol y una gafa per a tinir lo pes dels quarst.

De fer una roda y una gafa de la vella dels quarst.

De posar una birolla de ferro a la roda dels quarst y un gra a lla bara que la serve.

De dobar y adresar dues llanternes.

De desfé'l y netegà'l, sigir totes les rodes.

De tornà'l a son punt y fer-i lo que si a tingut de menester.

Sense allí pesetes que he fet per refecmar les rodes y cremà'l.

Tot gunt conto que val 18 lliures.

[*A continuació:*] Lo notari traurà pòlissa al dit Isidro Perera de onse lliures, dic 11 lliures, que tantes a judicat lo senyor rector de Montornès, qui visurà [...] per dos vegades el relotje, ne merex dit Perera per la feina sobre dita. De la paheria y desembre 20 de 1670.

Montaner, paher.
 Janer, paher.
 Antoni Joan, paher.
 [Al marge esquerre:] 11 lliures.

17

1736, juny, 2. Barcelona

Josep Pernau, notari, informa a les autoritats cerverines, entre altres coses, de les seves gestions per tal que un rellotger de Barcelona construeixi un rellotge mecànic per al campanar de l'església de Santa Maria, de Cervera.

AHCC, Fons Municipal, Correspondència.

Molt senyor meu, rebo la de vostra mercè de 31 del passat, junt ab la tabba per las herbas y carnicerías, acte eo privilegi de las aygues y nota eo apuntaments del modo se deu fer la nova fàbrica del rellotje de exa ciutat [...].

En lo fet de la fàbrica del relotje, procuraré informar-me de las personas de mayor habilitat se trobaran en esta ciutat y procuraré ab lo mayor cuydado conseguir un disenyo a efecte de remètrer-lo a vostra mercè a efecte de fer-lo present al il·lustre ayuntamiento y, si agrada, se passarà a tractar del preu ne voldrà lo artífice, prevenint que no daré pas en esta dependència que primer no la reporte a vostra mercè.

[...].

Barcelona y juny 2 de 1736.

Besa la mà de vostra mercè, son més segur servidor,

Joseph Pernau, notari.

Senyor don Joseph Muxó y de Borràs.

18

1736, juny, 9. Barcelona

Josep Pernau, notari, informa a les autoritats cerverines, entre altres coses, de les seves gestions per tal que el rellotger Emmanuel Bofill, de Barcelona, construeixi un rellotge mecànic per al campanar de l'església de Santa Maria, de Cervera.

AHCC, Fons Municipal, Correspondència.

Molt senyor meu, després de renovar-me a la obediència de vostra mercè, dech dir-li que havent posat en pràctica la recomenació de vostra mercè en respecte de la nova fàbrica del relotje que desitja lo il·lustre ayuntamiento de exa ciutat se fabrique, he passat a informar-me quals éran los officials de mayor habilitat se tròban en esta ciutat per lo desempenyo de semblants fàbricas y,

havent-me assegurat que lo de mayor habilitat és Emanuel Boffill, he procurat conferir-me ab dit artífice al qual he proposat la fàbrica del relotje, llegint-li los apuntaments que vostra mercè fou servit enviar-me lo correu antecedent, y, havent dit artífice reparat algunas inproporcions en los apuntaments fou vostra mercè servit enviar-me y de que se necessita alguna mayor explicació, me ha dit que ell formarà un paper o dissenyo per mayor claredat y explicació del negoci, ab la prevensió que, vist dit dissenyo per lo il·lustre ayuntamiento, ha de retornar en Barcelona, pues sabia mal al artífice que fos vist per altres subjectes o artífices, y asseguro a vostra mercè que lo subjecte proposat és persona que ha fet y fabricat, aurà cosa de 3 anys, lo del hospital general de Santa Creu de esta ciutat y té la mateixa forma y modelo que lo que lo il·lustre ayuntamiento intenta de nou construir y és axida tan asertada la fàbrica que de ella han quedat gustosíssims los senyors administradors de dit hospital, del que ne resulta que lo il·lustre ayuntamiento de esta ciutat li ha donat lo relotje y, subseguidament, los obrés de la parroquial iglésia de Santa Maria del Mar li han donat també lo de la dita parròchia y ha posat un y altre de dits relotjes ab tal igualtat que, al mateix temps que lo un toca las horas, al mateix temps toca lo altre.

Y, havent desitjat saber per mayor lo que costaria dit relotje fabricat y assentat en son degut lloch, me ha dit costaria unas 150 dobles, sobre lo que porà lo il·lustre ayuntamiento resòdrer lo que aparegua més convenient y me manarà avisar la resolució presa en est assumpto.

Repetesch mon efecte a la disposició de vostra mercè, suplicant a Déu lo guarde molta anys.

Barcelona y juny 9 de 1736.

Besa la mà de vostra mercè, son més segur servidor,

Joseph Pernau, notari.

Senyor don Joseph de Moxó y de Borràs.

19

1736, juny, 30. Barcelona

Josep Pernau, notari, informa a les autoritats ceriverines, entre altres coses, de les seves gestions per tal que el rellotger Emmanuel Bofill, de Barcelona, construeixi un rellotge mecànic per al campanar de l'església de Santa Maria, de Cervera.

AHCC, Fons Municipal, Correspondència.

Molt senyor meu, [...].

Comprenc que lo oficial que se empenya en la fàbrica del relotje de eixa

ciutat és destre en esta ciència y tinch bastant motiu per dir-ho, pues lo contemplo molt mandra, y esta és circumstància que regularment concorre en los majors oficials, pues me digué y esperança que, sens falta alguna, podria, lo present correu, remètrer lo dissenyo y, havent embiat per ell vuy, me ha dit que per encara no'l tenia conclòs, però que, sens falta alguna, ho seria per lo pròxim correu.

Repetesch mon affecte a la disposició de vostra mercè y prego a Déu lo guarde molts anys.

Barcelona y juny 30 de 1736.

Besa la mà de vostra mercè, son més segur servidor,

Joseph Pernau, notari.

Senyor don Bonaventura Moxó y de Borràs.

20

1736, setembre, 14. Cervera

Els membres de l'ajuntament de Cervera acorden que el rellotger Pere Lleopart, de Lleida, construeixi un rellotge mecànic per al campanar de l'església de Santa Maria, de Cervera.

AHCC, Fons Municipal, *Consells*, 1715-1736, f. 266.

[...] al qual illustre ayuntamiento fue [propuesto] por dicho illustre señor don Joseph de Moxó, por hallarse ausente de dicho illustre ayuntamiento el nombrado illustre señor don Buenaventura de Montaner, regidor decano de él, que es bien sabido y notorio quan malo está el relox de esta ciudad y que, por estar tan malo, los más de los días se descompone, no tocando las horas y quartos según regla, cessando muchas vezes de tocar, y que la ciudad, para conponerle o remendarle, gasta todos los años algunas cantidades y, por más que le manda componer, dura muy poco el ir arreglado, por ser muy viejo y tener las ruedas malas, de forma que no es dable poderlas componer sin que, a poco tiempo, no queden otra vez descompuestas. Y, siendo el relox la guía con que se rigue y gobierna toda la ciudad, parece muy útil y conveniente el que se haga un nuevo relox y, hallándose en esta ciudad un maestro relojero, vezino de la ciudad de Lérida, muy perito, quien hará, si se ajusta con el illustre ajuntamiento, un relox muy bueno y duradero, según el plano que ha presentado y ha visto vuestra señoría, por ende se servirá vuestra señoría deliberar si se passará a ajustar dicho relox con el referido maestro, que se obliga hazerlo dentro ocho meses por seiscientas libras barcelonesas.

Sobre cuya proposición fue por dicho illustre ayuntamiento deliberado que se dé a fabricar dicho relox, según dicha planta, al nombrado Pedro Llopart por

el citado precio de 600 libras y que por dicho fin se otorgue la escritura conveniente y que se participe a la muy reverenda comunidad y al illustre señor cancellario y claustro de la real universidad literaria, suplicándoles quieran contribuir en lo que les pareciere por dicho relox, supuesto ha de servir para todos.

[...].

21

1736, setembre, 14. Cervera

Pere Lleopart, rellotger, de Lleida, es compromet a construir un rellotge mecànic i a instal·lar-lo al campanar de l'església de Santa Maria, de Cervera. D'altra banda, firma una àpoca de 150 lliures.

AHCC, Fons Municipal, *Actes i negocis*, 1736-1738, f. 5.

[Al marge esquerre:] Relotge.

Die 14 mensis septembris anno a nativitate Domini 1736 in civitate Cervariae, dioecesis coelsonensis.

En nom de Déu sie. Amén.

Sobre la fàbrica del rellotge fahedor per la present ciutat de Cervera, bisbat de Solsona, per y entre los il·lustres senyors don Joseph de Moxó y Borràs, don Gaspar de Mir y Cadena, don Francisco de Sabater y Meca, Joseph Móra, Bruno Perelló y Joseph Corts, regidors, junt ab los il·lustres senyors don Bonaventura de Montaner y Valls y don Cerino de Pedroló y de Folcràs, ausents, de dita present ciutat de Cervera, convocats y congregats, ab acistència del il·lustre senyor don Lluís de Gálvez y Saavedra, corregidor interino de la mateixa present ciutat y son partit per la sacra, cesària y real magestat, en forma de ajuntament en la casa de la universitat de dita present ciutat y a esta representant, de una part, y lo honorable Pere Llopart, rellotxer, de la ciutat de Lleyda, de part altra, són estat fets, firmats y jurats los capítols y pactes infra escrits y següents:

Primerament dits il·lustres senyors regidors, en la forma dalt dita convocats, ajuntament tenint y la dita universitat de la present ciutat de Cervera representant, fent, emperò, estas cosas en nom de la mateixa universitat, y ab auctoritat y decret de dit il·lustre senyor corregidor interino avall interposadors, donen a fer y fabricar al dit Pere Llopart, rellotxer, present y avall acceptant, lo sobre dit rellotge, ab los pactes següents:

Primo ab pacte que lo dit rellotge haja de estar en la forma, modo y manera que denote la planta que ha ensenyat, la qual, firmada de mà y lletra de dit Llopart y sellada ab lo sello menor de la ciutat, queda en poder del mateix Llopart y la deurà entregar a la ciutat al temps estarà per entregar dit rellotge.

Ítem ab pacte que lo dit relotge dega tenir las mididas y proporcions que demostre la mateixa planta.

Ítem ab pacte que lo dit relotge dega ser de bon ferro y tots los daus de aquell y la roda de dalt que fa anar la pèndula, de bronze, havent de ser en tot proporcionat a dita planta.

Ítem ab pacte que dit relotge haja de tràurer estrella fora del campanar de la iglésia parroquial a hont se deu posar, a la part que mire a la plassa, assenyalant la estrella las horas, quarts y minuts. La qual estrella deurà també fer dit Llopart. Y deurà estar en forma de una paloma al cap de dita estrella y de manera que dende dita plassa se puga vèurer y compèndrer la hora, quart y minut que assenyalerà.

Ítem ab pacte que lo dit relotge haja de ser fet y plantat en lo dit campanar de la parroquial iglésia de esta ciutat dins vuit mesos primers vinents y que, per plantar-lo, dégan dits il·lustres senyors regidors pagar lo que se necessitarà de mans y materials de mestres de cases y fusters.

Ítem ab pacte que, després de fet dit relotge, púgan dits il·lustres senyors regidors fer-lo regonèixer per los mestres relotxers los apareixerà a fi de vèurer si estarà segons dita planta.

Lo preu de dita concessió eo del sobre dit relotge és sis-centes lliures, moneda barcelonesa, lo qual prometen pagar dits il·lustres senyors regidors a dit Pere Llopart en esta forma, so és, 200 lliuras lo dia present, cent lliuras del dia present a quatre mesos, altres cent lliuras acabat, vist, regonegut y plantat dit relotge, y les restants dos-centes lliures després de un any de plantat dit relotge. Lo que prometen dits il·lustres senyors regidors en nom de la ja dita universitat de dita present ciutat fer y cumplir, sens dilació ni excusa alguna, ab lo acostumat salari de procurador dins la present ciutat de Cervera deu y fora de ella vint, respective, sous barcelonesos, ab restitució y esmena de totas missions y despesas y ab obligació de tots y sengles béns, rèddits y emoluments de la ja dita universitat de esta dita ciutat, mobles e immobles, haguts y per haver, no entenent, emperò, obligar per ditas cosas sos béns propis com tràctien negoci alieno, ab totas renunciacions necessàrias, degudas y pertanyents. Y ab jurament, llargament.

E lo dit Pere Llopart, relotger, accepte la dita concessió, convenint y en bona fe prometent a dit il·lustre ajuntament present y als successors en dita universitat que farà y fabricarà lo sobre dit relotge del modo, forma, manera, medides y proporcions sobre ditas y que demostre la sobre expressada planta y que tots los pactes que per ell vénen a cumplir-se cumplirà, guardarà y observarà, sens dilació ni excusa alguna, ab lo acostumat salari de procurador dins la present

ciutat de Cervera deu y fora de ella vint, respective, sous barcelonesos, ab restitució y esmena de totas missions y despesas. Y per major seguritat de ditas cosas ne dóna en fermansas a Pere Rialp, escultor, y a Francisco Meler, texidor de lli, los dos de la present ciutat de Cervera, presents, los quals accepten lo càrrech de dita fermansa y se obliguen junt ab dit son principal y a ssoles a tot lo per lo mateix son principal sobre promès. Més avant, així principal com fermansas, prometen sobre ditas cosas no firmar de dret, sots pena de cinquanta sous, en la qual volen incidir y ser executats tantas vegadas quantas a ditas cosas serà contrafet, quedant, no res menys, ditas e infra escritas cosas en sa forsa y valor. Y, per cumplir les dites coses, ne obliguen, així principal com fermansas, sas personas y béns y de quiscun de ells a ssoles, mobles e immobles, haguts y per haver, com a deutes fiscals y reals, renunciant al benefici de novas constitucions, divididoras y cedidoras accions, a la epístola del divo Adrià y consuetut de Barcelona que parla de dos o més que, junts y a ssoles, se obliguen. Y ditas fermansas també a la ley que diu que primer sie convingut lo principal que la fermansa y a la altra que diu que, llevat lo principal, se lleva també lo accessori. Y tots junts, així principal com fermansas, a tot y qualsevol altre dret y ley que valer y ajudar los pogués y a la que prohibeix la general renunciació y a son propri for y de quiscun de ells a ssoles, ab submissió al for de dit il·lustre senyor corregidor de la present ciutat y de altre qualsevol jutge o persona, etc., ab facultat de variar lo judici una y moltes vegadas, fent-ne y firmant-ne escriptura de ters en los llibres dels tersos de las cúrias de dit il·lustre senyor corregidor de dita esta ciutat, del de Barcelona y de altre qualsevol, en qual dita escriptura de terts se puga firmar, obligant-ne per so las personas y béns y de quiscun de ells a ssoles, mobles e immobles, haguts y per haver, ab la sòlita constitució de procurador per firmar aquella per ser lo dia present dia de la exaltació de la Santa Creu y, aixís, feriat. Y ab jurament, llargament.

E lo sobre dit il·lustre senyor don Luis de Gálvez y Saavedra, corregidor interino de la referida present ciutat y son partit per la sacra, cesària y real magestat, a ditas cosas per los sobre nomenats il·lustres senyors regidors fetas, com a fetas en sa presència y de sa voluntat y consentiment, consent y pose sa auctoritat y decret en mà y poder de mi Ramon Texidor y Grau, notari públich de la mateixa ciutat y escrivà de dit il·lustre ajuntament.

Testes sunt Antonius Riumalló et Iosephus Farran, ambo portarii ipsius illustris aiuntamenti.

Ítem, ab altre acte, lo dit Pere Llopart, de grat, etc., firme àpocha a dit il·lustre ajuntament present de cent cinquanta lliuras, moneda barcelonesa. Y són a bon compte de la primera paga del preu del sobre dit relotge. Lo modo de la paga

de ditas cent sinquant a lliuras barcelonesas és que aquelles té rebudas ab diner comptant, a sas voluntats, per mans de Pau Comabella, clavari de carns de dita present ciutat, pagant per dit il·lustre ajuntament y en virtut de exprés orde de aquest. Y així, renunciant, etc., fa y firme la present àpocha, llargament.

Testes sunt predicti.

22

1738, gener, 31. Cervera

Els membres de l'ajuntament de Cervera acorden que l'esfera del nou rellotge mecànic del campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població, es faci amb planxes metàl·liques.

AHCC, Fons Municipal, *Consells*, 1737-1748, f. 48.

[...] al qual illustre ayuntamiento fue propuesto por dicho illustre señor don Buenaventura de Montaner y Valls que, en atención de hallarse ya concluido el reloj y ser ya en esta ciudad, y, según el auto de la contrata del mismo reloj, se deve hazer a la parte de affuera de la torre el círculo que con estrella deva asseñalar las horas y, haziéndose de hieso o mortero las zifras o señales en dicho círculo, con las lluvias y humedades con facilidad se borrarán y sería precisso a menudo renovar lo y, haziéndose con unas láminas o llaunas, será muy duradero, aunque será de algún coste, y assí vuestra señoría se servirá deliberar cómo se deva hazer y de dónde se pagará, en caso de deliberarlo, el coste de dichas láminas.

Sobre cuya proposición fue por dicho illustre ayuntamiento deliberado que, respeto de haver la ciudad mandado hazer dicho reloj por la falta havia a causa de ser el viejo malo que no puede servir y parecer deva procurar la ciudad sea lo que manda hazer duradero, que se haga el círculo menciona la proposición con láminas para su mayor duración y que se gaste lo necessario, pagándose este gasto de los dineros que paran en mano de Buenaventura Porta para la fábrica de un niño Jesús de plata, que se suplirá después de lo que se carga para dicha fábrica a los arriendos.

[...].

23

1738, febrer, 14. Cervera

Els membres de l'ajuntament de Cervera acorden que siguin donades a Bonaventura Porta 128 lliures, 5 sous i 5 diners, que són l'import que ell ha bestret per a pagar les planxes metàl·liques i el filferro de l'esfera del nou rellotge mecànic del campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta

població.

AHCC, Fons Municipal, *Consells*, 1737-1748, f. 49 v.

[...].

Y, assí mesmo, fue por dicho illustre ayuntamineto acordado y deliberado que se saque pólissa a Buenaventura Porta, mercadel de paños, de 128 libras, 5 sueldos, 5 [dineros], que ha pagado de los dineros tiene para la fábrica de un niño Jesús de plata, por las planxas de alambre y hilo de hierro por el círculo del relox que mira a la plassa, [...].

24

1738, març, 14. Cervera

Els membres de l'ajuntament de Cervera acorden elegir el serraller Domènec Alsina per tal que tingui cura del nou rellotge mecànic del campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població.

AHCC, Fons Municipal, *Consells*, 1737-1748, f. 51.

[...] al qual illustre ayuntamiento fue propuesto por dicho illustre señor don Buenaventura de Montaner y Valls que, en atención de que en el día 29 del mes de deziembre próximo passado, en que se acostumbra por el illustre ayuntamiento hazer elección de personas para obtener los officios de la mesma ciudad, no se hizo elección de relojero, respeto de no estar concluido lo que se estava fabricando, y hallarse ya ahora el dicho nuevo relox concluido y parado y assí necessitarse de persona que cuyde de él, que, por tanto, fuesse su señoría servido hazer elección de persona para el referido fin, con assignación de salario competente.

Sobre cuya proposición fue por dicho illustre ayuntamiento deliberado y elegido en relojero para que cuyde del referido relox a Domingo Alsina, mancebo cerragero de la presente ciudad, con salario de quinze libras por cada un año.

[...].

25

1738, juliol, 28. Cervera

Pere Lleopart, rellotger, demana als membres de l'ajuntament de Cervera que facin visurar el rellotge mecànic que ell ha construït per al campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població, i que, ara, li paguin 100 lliures i l'import de les despeses fetes.

AHCC, Fons Municipal, *Consells*, 1737-1748, paper solter intercalat entre els fs. 59 v. i 60.

[A la coberta:] Illustre señor. Pedro Lleopart suplica a vuestra señoría.
Illustre señor.

Pedro Lleopart, maestro artífise relojero, con todo respeto y veneración, dise que fabricó y puso en buena forma a la torre de la parroquial un reloj a satisfación de vuestra señoría, del público y de quantos que lo entienden se puede ver con las circunstancias que se manifiestan. El presio, aunque en el auto de la contrata sólo se expressan 600 libras, se resolvió que, visto y puesto, se aría ver y revisar por personas del arte, se pagaría el justo valor que valdría y, no dudando vuestra señoría que el reloj que a fabricado el suplicante es de valor de más de 900 libras, se ase meresedor y suplica sea del agrado de vuestra señoría mandar sea visto y revistado con todas las circunstancias y trabaxos echos a más de lo acordado y de obligación y que, en atención del valor intrínseco que los peritos dirán, sea el suplicante satisfecho como es rasón y que, por aora, sea pagado en las 100 libras por el cumplimiento de las 600 de la contrata, aunque no finalisado el plasso, y los gastos ocasionados, a más de puesto el reloj, en los trabajos que hizo, en que empleo más de un mes fuera de su casa, que todo lo tendrá a grasia y merced de la premeditación de vuestra señoría, en que siempre a afiansado la buena fe del suplicante.

26

1738, juliol, 28. Cervera

Els membres de l'ajuntament de Cervera acorden pagar al rellotger Pere Lleopart les 100 lliures que li deuen i ajornar el lliurament de la gratificació promesa fins que el rellotge mecànic que ha construït per al campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població, hagi estat visurat.

AHCC, Fons Municipal, *Consells*, 1737-1748, f. 59 v.

[...] al qual illustre ayuntamiento fue propuesto por dicho illustre señor don Buenaventura de Montaner que Pedro Lleopart, relojero, de la ciudad de Lérida, quien fabricó el nuevo reloj de esta ciudad, respeto de necessitar de dinero, ha venido en esta ciudad, donde se halla, para suplicar a dicho illustre ayuntamiento, como suplica, que por havérsele ofrecido, a más del precio con que fue ajustado dicho reloj, siendo éste, como lo es, a satisfación del mesmo illustre ayuntamiento, se le daría una condigna gratificación y, assí, que sea vuestra señoría servido darle dicha gratificación y, assí mesmo, satisfacerle cien libras le faltan a cumplimiento del precio del referido reloj, no obstante de no ser vencido el plasso. Y, assí, que sea vuestra señoría servido deliberar lo que le pareciere.

Sobre cuya proposición fue por dicho illustre ayuntamiento deliberado que,

en atención de no haverse hasta ahora revistado dicho reloj por no hallarse maestro perito en esta ciudad, se deffiera la gratificación pide dicho Lleopart hasta que esté revistado y aprobado el referido reloj por maestro perito nombradero por dicho illustre ayuntamiento y que, por ahora, se paguen al dicho Lleopart las cien libras a cumplimiento del precio del mismo reloj, no obstante de no ser vencido el plasso, y que a este fin se le saque pólissa.

[...].

27

1739, octubre, 31. Cervera

Els membres de l'ajuntament de Cervera acorden pagar al rellotger Pere Lleopart 101 lliures, que són l'import dels treballs extraordinaris efectuats per ell durant la instal·lació d'un rellotge mecànic al campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població.

AHCC, Fons Municipal, *Consells*, 1737-1748, f. 93.

[...] por el qual illustre ayuntamiento fue acordado y deliberado que se saque pólissa a Pedro Lleopart, relojero, de la ciudad de Lérida, de 101 libras por diferentes trabajos extraordinarios que hizo de orden del mismo illustre ayuntamiento no comprehendidos en la contrata echa acerca del reloj le dio a fabricar el mismo illustre ayuntamiento en el año 1736. Cuyos trabajos van expressados en un memorial o cuenta dada por dicho Lleopart.

[...].

28

1886, juny, 12. Cervera

Els membres de l'ajuntament de Cervera acorden comprar una esfera de vidre que durant la nit pugui ser il·luminada per al rellotge del campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població.

AHCC, Fons Municipal, *Consells*, 1886, f. 48 v.

[...].

Que en el capítulo 3º, artículo segundo, concepto "alumbrado público", se consigne un aumento [...] para la compra de una esfera de cristal que, al objeto de dar luz por las noches al reloj de la torre o campanario principal, entra también en el concepto del citado aumento, [...].

29

1967, agost, 23. Cervera

Els membres de l'ajuntament de Cervera acorden aprovar el plec de condicions amb les quals s'ha d'adquirir un rellotge per al campanar de

l'església de Santa Maria, d'aquesta població.

AHCC, Fons Municipal, *Actes de l'ajuntament*, 1964-1969, f. 130.

[...].

Dada lectura del pliego de condiciones económico-administrativas redactado por la comisión de hacienda sobre el concurso para la adquisición de un reloj público para el campanario de esta ciudad, por unanimidad se acordó prestarle su aprobación y que prosigan los demás trámites del expediente.

[...].

30

1968, març, 6. Cervera

Els membres de l'ajuntament de Cervera acorden fixar el dia per a l'obertura dels plecs de les ofertes per a l'adquisició d'un rellotge per al campanar de l'església de Santa Maria, d'aquesta població.

AHCC, Fons Municipal, *Actes de l'ajuntament*, 1964-1969, f. 147.

[...].

Dada cuenta del estado en que se encuentra el expediente sobre adquisición e instalación de un reloj para la torre del campanario y teniendo en cuenta que no se ha presentado reclamación alguna en la fase de exposición de los pliegos de condiciones, se acordó fijar la apertura de pliegos el día siguiente hábil de transcurrir los veinte, también hábiles, después de publicado el nuevo edicto a que se refiere el artículo 26 del reglamento de contratación de 9 de enero de 1953.

[...].

31

1968, juny, 5. Cervera

Els membres de l'ajuntament de Cervera acorden adjudicar a Manufacturas Blasco, de Roquetes, la construcció i la instal·lació al campanar de l'església cerverina de Santa Maria d'un rellotge.

AHCC, Fons Municipal, *Actes de l'ajuntament*, 1964-1969, f. 156 v.

[...].

Dada cuenta del estado en que se encuentra el expediente de concurso para la adquisición de un reloj público para la torre del campanario y considerando que, cumplidos todos los trámites del caso, la comisión técnica nombrada en acuerdo de 2 de mayo próximo pasado propone como más conveniente la adjudicación definitiva a favor de Manufacturas de relojes públicos de viuda de José Blasco, de Roquetes, visto lo dispuesto en los artículos 40 y 44 y

concordantes del reglamento de contratación de 9 de enero de 1953, por unanimidad se acordó adjudicar definitivamente el concurso a favor del licitador doña Leonor Escolá Filella, viuda de José Blasco Bosch, por la oferta de la construcción e instalación de un reloj de torre para el campanario de la ciudad de Cervera en el precio de sesenta y cuatro mil setecientas pesetas (64.700,-). Que se notifique este acuerdo al interesado y se cumplan los demás trámites, quedando autorizado el señor alcalde para otorgar el correspondiente contrato.

[...].